

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Paweł Zarychta

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2006 – doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, stopień nadany przez Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy: „*Jeder Tadel, jeder Spott ist dem Kunstrichter erlaubt.*” *Lessings rhetorische Strategien im antiquarischen Streit*”

2000 – magister filologii germańskiej, nadany przez Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

2001/2002 – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Filologii Germańskiej, asystent

od 2003 – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Filologii Germańskiej, asystent,
od 2009 r. adiunkt bez habilitacji

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

Jako główne osiągnięcie będące podstawą dla niniejszego wniosku wskazuje się monografię pt. *Selbstinszenierung und Gedächtnisbildung. Rosa Maria Assing in Briefen und Lebenszeugnissen aus der Sammlung Varnhagen. Edition und Kommentar* (Autoinscenizacja i kształtowanie pamięci. Rosa Maria Assing w listach i świadectwach biograficznych z kolekcji Varnhagena. Edycja i komentarz). Publikacja ta ukazała się w wydawnictwie Peter Lang (Berlin, Berno, Bruksela *et al.*) i obejmuje dwa tomy:

– pierwszy opublikowany w roku 2021, obok szczegółowego wprowadzenia historyczno-metodologicznego zawiera obszerny wstęp z opisem tła historycznego, korpusu, perspektywy metodologicznej, a także kryteriów wyboru rękopisów, ich transkrypcji i komentowania; przede wszystkim zaprezentowano tu jednak wybór dokumentów rękopiśmiennych z lat 1783–1823.

– drugi tom, wydany w roku 2022, obejmuje rękopisy z lat 1823–1840, uzupełnione o obszerną bibliografię przedmiotu.

Oba tomy opatrzone indeksami osobowymi, obejmującymi ok. 1100 nazwisk. W sumie na ponad 1000 stron zgromadzono i opatrzone krytycznym komentarzem w absolutnej większości nieznane i nigdy niepublikowane do tej pory 364 listy, zapiski diarystyczne i inne świadectwa biograficzne pochodzące przede wszystkim ze zbiorów przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie, ale także z zasobów Biblioteki Państwowej i Miejskiej w Hamburgu, Biblioteki Państwowej w Berlinie, Archiwum Goethego i Schillera w Weimarze oraz Biblioteki Uniwersyteckiej w Lipsku. Publikacja ta jest jednocześnie materialnym efektem realizacji przeze mnie projektu badawczego *Spuścizna i pamięć. Strategie przekazu i utrwalania kultury w I połowie XIX w. na przykładzie archiwum Rosy Marii i Davida Assingów w zbiorach Varnhagena w Krakowie*, finansowanego w ramach programu „Opus” Narodowego Centrum Nauki (proj. nr 2014/15/B/HS2/01086). Wskazywane osiągnięcie spełnia wymogi określone dla monografii naukowych zgodnie z § 10 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej.

Uzupełnia osiągnięcie główne cykl publikacji naukowych i popularnonaukowych, wykazanych w spisie publikacji, a związanych z głównym obszarem moich zainteresowań badawczych, jakimi w ostatniej dekadzie były kultura epistolarna XIX w. oraz eksploracja naukowa przechowywanych po II wojnie światowej w krakowskiej Bibliotece Jagiellońskiej niemieckojęzycznych zasobów rękopiśmiennych, zwłaszcza Kolekcji Varnhagena. Przed szczegółowym omówieniem wymienionego powyżej osiągnięcia, niechaj naświetlone zostanie pokrótce szersze tło, do jakiego należy je odnosić i na jakim winno się je umiejscawiać.

W roku 1857, tuż przed swoją śmiercią Karl August Varnhagen von Ense – założyciel monumentalnej kolekcji rękopisów i zabytków kultury, obejmującej pisma, spuścizny i inne materialne świadectwa związane z niemal 9 000 osób stanowiących

elitę kulturalną, intelektualną i polityczną dziewiętnastowiecznej Europy – odnotował w swych *Tageblätter* (zapiskach z dnia): „Ludmilla przyniosła cały pakiet rodzinnych papierów, które przejrzeliśmy wspólnie, pełni ożywienia i różnorodnych odczuć. Wiele [rękopisów] zaginęło, dziwi jednak, że tak wiele się zachowało. Moja siostra starannie wszystko przechowała.” (wpis z 1.2.1857) Wspomnianą tu postacią była Rosa Maria Assing, z domu Varnhagen, starsza siostra Karla Augusta, szwagierka Rahel Levin Varnhagen, pisarka, poetka, prekursorka kobiecej emancypacji i gospodyni ważnego hamburskiego salonu literackiego, wokół której skupiały się liczne osobistości życia intelektualnego Niemiec pierwszej połowy XIX stulecia, protagonistka mojej monografii. Na podstawie powyższego cytatu z Varnhageną sądzić by można, że owe „rodzinne papiery” były jedynie zbiorem pamiątek i rękopisów bez większego znaczenia dla historii literatury i kultury, wartym uwagi jedynie wąskiego kręgu rodzinnego. Wgląd w Varnhagenową kolekcję manuskryptów i jej szczegółowa eksploracja pozwalają jednak stwierdzić, że w rzeczywistości mamy tu do czynienia nie z jakimś tam „pakietem”, a okazałą spuścizną rękopiśmienną obejmującą sześć pudeł i kilkanaście tysięcy kart, która z uwagi na splot okoliczności zewnętrznych oraz zawirowania historyczno-polityczne w większości nie była do tej pory ani przedmiotem prac edycyjnych, ani pogłębionych badań literaturoznawczych, choć bez wątpienia zasługiwałyby na uwagę szerszego kręgu badaczy.

Niepewny kontekst prawny i polityczny sprawiał przez dekady, że zbiorami berlińskimi w zasobach Biblioteki Jagiellońskiej zajmowała się bardzo wąska grupa naukowców koncentrujących się na spuściznach najbardziej znanych twórców, takich jak Ludwig van Beethoven, Wolfgang Amadeus Mozart czy na niwie literackiej Heinrich von Kleist, Rahel Levin Varnhagen, Hermann von Pückler-Muskau czy bracia Humboldtowie. Wyraźny wzrost zainteresowania rękopiśmiennymi zasobami niemieckojęzycznymi w Krakowie daje się zaobserwować dopiero od około dwóch dekad, kiedy to zaczęto też szerzej udostępniać przedmiotowe archiwalia. Choć krytyczne edycje rękopisów Rahel Varnhagen czy Heinricha von Kleista opracowywano już od lat 80. ubiegłego stulecia, z literaturoznawczego punktu widzenia przełomowym wydarzeniem wydaje się być wystawa *Heinrich von Kleist i kultura epistolarna epoki*, towarzysząca konferencji naukowej zorganizowanej w 2011 r. w dwusetną rocznicę śmierci pisarza. Wtedy to po raz pierwszy pokazano publicznie niemal połowę bezcennych rękopisów Kleista przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej. Wystawa

i konferencja wzbudziły szerokie zainteresowanie publiczności oraz badaczy, a oba wydarzenia dokumentują do dziś katalog wystawy oraz monografia wieloautorska (poz. 6 oraz 14 w załączonym spisie publikacji). Obok dr. Ingo Breuera z Uniwersytetu w Kolonii oraz prof. dr hab. Katarzyny Jaśtał z Instytutu Filologii Germańskiej UJ dane mi było być współorganizatorem obu tych wydarzeń, a także współautorem i -redaktorem naukowym obu ww. publikacji. W perspektywie indywidualnej był to też dla mnie kluczowy impuls dla pogłębionego zainteresowania naukowego tzw. „berlinką”, zwłaszcza monumentalną kolekcją rękopisów, utworzoną przez Karla Augusta Varnhagena von Ense i jego siostrzenicę Ludmillę Assing, córkę Rosy Marii i Davida Assura Assingów. Wstępne kwerendy i konsultacje ze specjalistami pozwoliły mi dość szybko określić spuściznę tegoż małżeństwa jako główny punkt ciężkości dla kolejnych działań badawczych, a w konsekwencji i projektu naukowego, którego efektem jest publikacja będąca podstawą dla niniejszego wniosku.

Warto przy tym podkreślić, że moja indywidualna działalność od początku wyraźnie wpisywała i wpisuje się w inicjatywy naukowe i działania popularyzatorskie krakowskiej germanistyki oraz jej partnerów z kraju i zagranicy, skupionych wokół głównego celu, jakim jest stopniowe, systematyczne opracowywanie naukowe i upowszechnianie tzw. zbiorów berlińskich przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej. Obok opisywanego tu własnego przedsięwzięcia naukowego należałoby w tym kontekście wymienić m. in. międzynarodowy projekt finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki i Niemiecką Wspólnotę Badawczą (DFG): *Pisarki z kolekcji Varnhagena – listy, dzieła, relacje*, którego kierownikami są prof. Jadwiga Kita-Huber (IFG UJ) oraz prof. dr hab. Jörg Paulus (Weimar), a niżej podpisany jednym z badaczy wykonawców (2020–2023 r.). W roku 2015 w ramach kongresu Stowarzyszenia Germanistów Polskich dane mi było współorganizować z prof. Katarzyną Jaśtał międzynarodowy panel *Die Sammlung Varnhagen als Herausforderung der Germanistik* (Kolekcja Varnhagena jako wyzwanie dla germanistyki), wyniki badań opublikowano potem w *Internationales Jahrbuch der Bettina-von-Arnim-Gesellschaft*, którego nr 28/29 (2016/17) w całości poświęcono tematycznie ww. kolekcji i wysiłkom badawczym jej dotyczącym. W 2017 r. wraz z prof. dr hab. Renatą Dampc-Jarosz (UŚ) byłem organizatorem międzynarodowej konferencji naukowej oraz wystawy rękopisów „*pisać listy potrafią tylko kobiety...*” *Kultura epistolarna kobiet po 1750 r*” / „... nur Frauen können Briefe schreiben”. *Weibliche Briefkultur nach 1750*, podczas której analizowano

i prezentowano całe spektrum epistolografii kobiecej – od George Sand po Marię Skłodowską – w większości z zasobów Biblioteki Jagiellońskiej. Oba wydarzenia dokumentuje dwutomowa monografia wieloautorska oraz katalog wystawy, których byłem współredaktorem i -autorem (poz. 5, 8, 9). Także w roku 2017 odbyła się konferencja organizowana przez prof. dr hab. Katarzynę Jaśtał oraz dr Monikę Jaglarz pt. *Bestände der ehemaligen Preußischen Staatsbibliothek zu Berlin in der Jagiellonen-Bibliothek-Forschungsstand-und Perspektiven*, podczas której dokonano swoistego podsumowania interdyscyplinarnych wysiłków badawczych wokół zbiorów z dawnej Pruskiej Biblioteki Państwowej. Także i tu miałem możliwość zaprezentować realizowany przez siebie projekt, którego efektem jest omawiane tu osiągnięcie główne. W 2021 r. z okazji 250. rocznicy urodzin Rahel Levin Varnhagen byłem ponadto obok przewodniczącego Towarzystwa im. Varnhagenów, dr. Nikolausa Gattera, dr. Ingo Breuera i prof. dr hab. Katarzyny Jaśtał organizatorem konferencji naukowej oraz wystawy „*All Ihre Briefe...*” *Rahel Varnhagen und die Varnhagen-Sammlung*, podczas której po raz pierwszy na taką skalę zaprezentowano manuskrypty i pamiątki po tej legendarnej autorce. Wystawę dokumentuje katalog (poz. 4), a monografia wieloautorska podsumowująca ustalenia konferencji jest obecnie w przygotowaniu.

Samo to zestawienie pokazuje, że zrealizowane przeze mnie dotychczas badania i projekty wpisują się w ważny, zintensyfikowany w ostatnich latach trend naukowy, a także szerzej w jedną ze specjalizacji macierzystej jednostki, jaką jest Instytut Filologii Germańskiej UJ. Na powyższych przykładach dostrzec też można, jak duże jest zainteresowanie przedmiotową tematyką, a także jak potrzebne są dalsze działania na tym polu. Wymienione inicjatywy nie pozostały przy tym niezauważone przez środowisko germanistyczne w kraju i za granicą, o czym świadczyć mogą choćby obszerny artykuł Dietmara Pravidy *Die Sammlung Varnhagen in der Bibliothek Jagiellońska, Kraków. Zur Situation ihrer Erschließung und Erforschung, aus Anlass zweier Publikationen (Heine Jahrbuch nr 58/2019)* czy szczegółowe omówienia ww. projektów i wydarzeń w portalach H-Soz-Kult czy Towarzystwa im. Varnhagenów. W publikacjach tych dostrzeżono także ważkość realizowanych przeze mnie zamierzeń badawczych i wkład ich rezultatów dla eksploracji naukowej rękopiśmiennych zasobów niemieckojęzycznych w Krakowie.

Zgodnie z tytułem projektu, realizowanego przeze mnie ze środków NCN, podstawowym jego celem była pierwotnie naukowa analiza najbardziej reprezentatywnych części spuścizny literackiego małżeństwa Rosy Marii i Davida Assingów. Zasadniczym aspektem porządkującym badania miały być przy tym strategie utrwalania i przekazu wiedzy o fenomenach, zjawiskach, postaciach i wydarzeniach z życia kulturalnego i intelektualnego Niemiec w pierwszych dekadach XIX w. Monografia naukowa, jako główny efekt projektu, miała mieć więc charakter wyłącznie analityczny. W trakcie wielomiesięcznej kwerendy w archiwach i w bibliotekach w Krakowie, Berlinie, Hamburgu, Marbach, Lipsku i Weimarze, a następnie opracowania materiału rękopiśmiennego, coraz bardziej oczywista stawała się jednak konieczność przesunięcia głównego celu badawczego z analitycznego na edycyjny, a co za tym idzie modyfikacja i rezygnacja z części celów cząstkowych. Najważniejszym powodem takiej decyzji był przy tym przede wszystkim fakt odnalezienia przeze mnie w trakcie systematycznej kwerendy obszernego zasobu epistolarnego, który, co warte podkreślenia, od zakończenia II wojny światowej uważano za zaginiony. Chodzi tu o ponad 150 listów Rosy Marii Assing do brata, Karla Augusta Varnhagena von Ense z lat 1806–1839. Wcześniej cytaty z tej epistolografii pojawiały się choćby już w pracach Karla Gutzkowa, Ludwiga Geigera, Heinricha Huberta Houbena czy Ralpa Benatzkyego, wiadomo więc było o jej istnieniu. O zaginięciu listów po wojnie pisała zaś m. in. Renate Schipke, badająca twórczość artystyczną Assing.

Przededefiniowanie celów projektu wobec „znaleziska” wydało się zatem nie tylko konieczne, ale i uzasadnione samym charakterem źródeł. Ich obszerność, bogactwo i zróżnicowanie zawartych w nich informacji już w pierwszej fazie wymusiły bowiem sporządzenie transkrypcji, które w pierwotnym zamierzeniu miały być poddawane dalszej analizie literaturoznawczej. Podążenie za wstępnymi założeniami oznaczałoby stałe odwoływanie się do nieznanego czytelnikom korpusu, przywoływanie go jedynie fragmentarycznie, a następnie opatrywanie komentarzem i opisem interpretacyjnym. Takie postępowanie okazało się problematyczne już u zarania i zdecydowałem się je zarzucić. Działania o charakterze analitycznym ustąpiły więc pola staraniom edycyjnym, a te z kolei podporządkowano metodom filologii edycyjnej i krytyki tekstu.

Mimo charakteru omawianej tu publikacji niezmienna pozostała szersza perspektywa metodologiczna, z jakiej spoglądałem na całość materiału rękopiśmiennego. Przy ewidencjonowaniu, wyborze i porządkowaniu źródeł

przeznaczonych do edycji pomocne okazało się bowiem odwołanie do tezy poetyki kulturowej, zwłaszcza neohistorycyzmu. Koncepcja ta postuluje zainteresowanie samym materiałem archiwalnym jako właściwą podstawą badań kulturo- czy literaturoznawczych i nadawanie jej coraz to nowej „energii kulturowej” (Stephen Greenblatt). Ciekawe zdały się przy tym zwłaszcza twierdzenia niemieckiego literaturoznawcy Moritza Baßlera, który postuluje wyraźne ukierunkowanie badań literaturo- czy kulturoznawczych na realny materiał tekstowy. Według badacza należy szukać go nie tylko pośród tzw. „wielkich dzieł”, ale także w „błocie historii”, a zatem z dala od literackiego kanonu. W neohistorycyzmie chodzi zatem nie tylko o interpretację już istniejących „ważnych” tekstów, ale także o wybór i udostępnianie nowego, wcześniej nieznanego lub pominiętego materiału tekstowego, który dzięki (re)interpretacji może ujawniać swoją ważność dla historii kultury, literatury czy szerzej społeczeństwa. Pracę analityczną poprzedza zainteresowanie tekstem w jego realności i materialności. Tę zmianę optyki wspomniany M. Baßler metaforycznie nazwał „skokiem w pozytywność”. Jako realizację takiego „pozytywistycznego salta” poza kanon niemieckojęzycznej literatury XIX stulecia należy też rozumieć omawianą tu monografię.

Perspektywie neohistorycyzmu towarzyszyło dodatkowo spojrzenie znane z socjologii biograficznej, zwłaszcza z koncepcji dokumentów życia (*documents of life*) czy historii życia (*life story*), opisanych przez Liz Stanley i Kena Plummera. W ujęciach tych podkreśla się szczególne znaczenie indywidualnych relacji (auto)biograficznych jako jednej z podstaw badań socjologicznych, kulturowych czy literaturoznawczych. Listy i diarystyka są przy tym rozumiane jako szczególne praktyki narracyjne o właściwościach performatywnych.

Powyższe aspekty teoretyczne okazały się pomocne w ewidencjonowaniu, selekcji, porządkowaniu i komentowaniu źródeł rękopiśmiennych ze spuścizny małżeństwa Assingów w zbiorach Varnhagena w Krakowie. Zasób ten obejmuje łącznie sześć oryginalnie zachowanych archiwalnych pudeł o sygnaturach V 12 – V 17, w których do dnia dzisiejszego przetrwały świadectwa przeszłości znacznie wykraczające poza historię rodzinną, a dające nam szczegółowy wgląd w życie kulturalne niemieckiej elity intelektualnej doby romantycznej i przedmarcowej. Znajdziemy tu ponad 10 000 kart dokumentów, w tym ponad 500 listów, rodzinnych i wymienianych z ważnymi twórcami epoki, dzienniki i pamiętniki pisane od wojen napoleńskich po lata 40. XIX w., opisy wydarzeń kulturalnych, wystaw koncertów,

odpisy korespondencji prominentów epoki, tłumaczenia, dokumenty prawne, dyplomy, przede wszystkim jednak nieopisaną do tej pory i w większości niepublikowaną spuściznę literacką Rosy Marii i Davida A. Assingów, która obejmuje opowiadania i łącznie około 800 wierszy wraz z ich własnoręcznymi odpisami. Dodatkową wartością stanowiącą o wyjątkowości tego swoistego archiwum są zachowane materialne świadectwa epoki, takie jak modne wówczas artystyczne wycinanki, pukle włosów, zasuszone kwiaty, wizytówki, sztambuchy, katalogi wystaw, ilustracje, gazety, wycinki prasowe, odpisy ważnych tekstów literackich itd.

Po odnalezieniu uznanych za zaginione listów Rosy Marii Assing do Karla Augusta Varnhagena von Ense oczywistym stało się, że ten zwarty, literacko, kulturowo i historycznie niezwykle ciekawy zbiór stanowić powinien trzon planowanej edycji. Ponieważ w epistolografii tej nieuchronnie pojawiały się luki, uzasadnione zdało się uzupełnienie jej o kolejne rękopiśmienne świadectwa biograficzne głównie z krakowskiej części kolekcji Varnhagena. Jako ogólne kategorie selekcji i porządkowania w edycji przyjęto przy tym pojęcia „autoinscenizacji” i „pracy nad pamięcią”, które zdają się być dominantami odpowiednio dla pierwszego i drugiego tomu prezentowanej tu monografii. Pierwsze z pojęć omawia szczegółowo m. in. Alena Zelená. Według badaczki termin ten odnosi się do takiego rodzaju autoprezentacji lub autoreprezentacji w tekstach, który pozwala wyjść autorskiemu „ja” na pierwszy plan w sposób poniekąd teatralny. W akcie tym owo „ja” dokonuje swoistej autofikcjonalizacji z myślą o rzeczywistej lub wyobrazonej (czytającej) publiczności, przed którą należy przypisać sobie jakąś z ról. Momenty tak rozumianej autoinscenizacji można łatwo zaobserwować już w pierwszych listach Rosy Marii Assing, w których przyjmuje ona kolejno role siostry, córki, przyjaciółki, a z czasem intelektualistki, nauczycielki, żony, gospodyni salonu oraz komentatorki życia literackiego i kulturalnego.

Drugą dominantą, wokół której zdaje się skupiać epistolografia i diarystyka Rosy Marii Assing, jest kwestia kształtowania pamięci. Listy i dzienniki wydają się tu tworzyć swoistą przestrzeń pamięci, w której indywidualne świadectwa stają się normatywnymi i formatywnymi tekstami pamięci kulturowej w rozumieniu Jana Assmanna. Tworzenie i przechowywanie tekstów z myślą o przyszłych czytelnikach, o czym regularnie wspomina Rosa Maria Assing w swoich zapiskach, zwłaszcza po 1823 roku, służy wyraźnie aktywizacji owej pamięci kulturowej. Własna spuścizna staje się przy tym,

używając określenia Aleidy Assmann, pamięcią funkcjonalną, która wyłania się z procesu selekcji, wiązania i tworzenia nowych znaczeń.

Odwołując się do opisanej powyżej perspektyw metodologicznej oraz obu tych kategorii porządkujących, spośród ponad 10 000 kart wybrałem do edycji łącznie 364 pozycje z lat 1783–1840, a zatem dokumenty obejmujące cały okres życia autorki. Obok listów do brata w publikacji ujęto korespondencję hamburżanki skierowaną m. in. do matki, Anny Marii Varnhagen, Adelberta von Chamisso, Justinusa i Friederike Kernerów, Jeana Baptiste'a Lefebvre'a, Davida Assura Assinga, Amalii Schoppe, Fanny Tarnow, Rahel Varnhagen von Ense, Sophie Schwab, Heinricha Heinego, Theodora Mundta, Karla Gutzkova, Bettiny von Arnim, Ernsta Willkomma oraz Ludwiga Wihla. Materiał epistolograficzny uzupełniono ponadto o wyimki z rozproszonych dzienników Rosy Marii Assing, jakie autorka, nie zawsze systematycznie, prowadziła w latach 1823–1839. Tak wyselekcjonowany i uporządkowany materiał rękopiśmienny układa się w edycji przede wszystkim w dokumentację biograficzną, która pozwala dość szczegółowo odtworzyć koleje losów autorki od narodzin po moment śmierci. Czytelnik edycji może szczegółowo prześledzić tło rodzinne, socjalizację i edukację w cieniu Rewolucji Francuskiej, pierwsze poetyckie próby i wchodzenie w krąg intelektualnej elity Hamburga, a z czasem i Niemiec. Obserwujemy też indywidualne perypetie w czasie wielkich przemian, jakimi były kolejno wojny napoleońskie, rewolucje i powstania 1830 r. czy epidemia cholery rok później. Poznajemy działalność Rosy Marii jako wychowawczyni prowadzącej pensjonat dla dziewcząt, która w wolnym czasie szlifuje literacki warsztat, dokonując tłumaczeń i naśladownictwa poezji francuskiej. Obserwujemy jej ambicje intelektualne i emancypacyjne, choćby wtedy, gdy ku zgorszeniu części hamburskiego mieszczaństwa do swego pensjonatu przyjmuje także dziewczęta żydowskie, a w listach do brata usprawiedliwia to tym, że „nie pozwoli by jej czyny dyktowane były przesądami i uprzedzeniami tłumów”. Obok działalności pedagogicznej Rosa Maria publikuje od 1806 r. wiersze i opowiadania, głównie w modnych wtedy almanachach, wydawanych m. in. przez Adelberta von Chamisso, Justinusa Knera, Gustava Schwaba i Varnhagena. Z literatami tymi łączą autorkę długoletnie przyjaźnie, w których mimo braku wykształcenia akademickiego występuje ona z pozycji zupełnie równorzędnych. Nie bez kozery Karl Gutzkow pisał krótko po śmierci Assing, że w jej usposobieniu było coś rycerskiego i wolnego, co kazało jej dążyć do zatarcia intelektualnych granic między płciami. Materiały zgromadzone

w prezentowanej tu spuściźnie dowodzą rzeczywiście, że Rosę Marię Assing należy widzieć w szeregu wybitnych intelektualistek XIX w., jak choćby Bettina von Arnim czy Rahel Levin Varnhagen, które swą działalnością prywatną i publiczną znacząco przyczyniły się nie tylko do równouprawnienia kobiet, ich szerokiego włączenia się w życie kulturalne i duchowe epoki, ale przede wszystkim życie to aktywnie współtworzących. Widać to zwłaszcza w dokumentach z lat 20. i 30. XIX w., kiedy to Rosa Maria Assing wraz z mężem Davidem skupiają wokół siebie intelektualistów i gości hanzeatyckiego Hamburga, prowadząc literacki salon przy tamtejszej Poolstrasse. Dzienniki prowadzone przez Rosę Marię od 1823 r., a przede wszystkim jej korespondencja z bratem, dają nam dość szczegółowy wgląd w atmosferę, działalność i listę gości tego w dużej mierze zapomnianego dziś salonu doby romantycznej i przedmarcowej, którego gośćmi byli m.in. wspomniani już Chamisso i Kerner, a ponadto Heinrich Heine, Ludwig Uhland, Gustav Schwab, Amalie Schoppe, Fanny Tarnow, a w ostatnim okresie życia autorki także Theodor Mundt i Karl Gutzkow.

Inaczej niż w przypadku Varnhagena, który wydał szeroko komentowane kolejne tomy *Księgi wspomnień* upamiętniającej postać i salon małżonki Rahel w Berlinie, ta działalność Assingów pozostaje do dziś zasadniczo nieznana, a wynika to z zaszłości historycznych i nieszczęśliwego dla spuścizny splotu wydarzeń. Rosa Maria Assing umarła przedwcześnie w 1840 r., pozostawiając po sobie szereg rozproszonych materiałów, artefaktów i rękopisów. Próby uporządkowania tego zasobu dokonał najpierw owdowiały David A. Assing, który starał się pozyskać dla tego zamierzenia doświadczonego w tej materii szwagra Varnhagena. Plan ten jednak się nie powiódł. Rozczarowany Assing zdążył opublikować jedynie wybór literackich tekstów małżonki, które ukazały się w 1841 pt. *Rosa Maria's poetischer Nachlass*. Nakład tej publikacji był jednak na tyle mały, że pozostał on bez większego echa. Plan wydania korespondencji na wzór Varnhagena i *Księgi pamięci* nie został nigdy zrealizowany, jako że David Assing zmarł zaledwie dwa lata po swojej małżonce, pozostawiając to zadanie córkom: Ottilie i Ludmille. Druga z wymienionych podjęła tuż przed śmiercią (1880) ostatnią próbę uporządkowania dokumentów i artefaktów pozostawionych przez rodziców, sporządziła odpisy ich listów, wyimki z pamiętników, zebrała też istotne dokumenty biograficzne. Także i tym razem plan wydania biografii rodziców nie został zrealizowany.

Omawiana tu monografia nie jest jednak jedynie zbiorem świadectw biograficznych, które przez dekady pozostawały poza zainteresowaniem badaczy i czytelników. W świetle wybranych tu dokumentów wolno bowiem przyjąć tezę, że spuścizna małżeństwa Rosy Marii i Davida Assingów powstawała nie po to jedynie, by rejestrować i zachowywać świadectwa historii rodzinnej, lecz w pierwszym rzędzie podporządkowana była określonym strategiom utrwalania i kanonizowania zjawisk kulturowych, których wyżej wymienieni autorzy byli współtwórcami i uczestnikami – od ich twórczości literackiej i prowadzenia salonu literackiego, poprzez muzykę, politykę, projekty pedagogiczne i emancypacyjne, po sztuki wizualne. Mimo pozornie przypadkowego nagromadzenia dokumentów i świadectw materialnych, samo „zbieractwo” Assingów wpisywało się tym samym w swoisty narratyw memorialny o kulturze epoki. Narratyw ten współkształtowany był przy tym przez szereg intelektualistów tworzących prywatne archiwa i kolekcje, w których gromadzono listy prominentów epoki, rękopisy ważnych tekstów literackich, przedmioty codziennego użytku, pamiątki i inne artefakty, które wydawały się istotne dla zachowania pamięci o czasach przeszłych i współczesnych kolekcjonerom. Wśród twórców takich kolekcji wymienić należy choćby J. W. Goethego, A. W. Schlegla, H. von Pückler-Muskau, przede wszystkim jednak K. A. Varnhagena von Ense.

Omawiana tu monografia stanowi tym samym istotne uzupełnienie i wzbogacenie wiedzy literaturoznawczej o nieznane do tej pory źródła opatrzone krytycznym komentarzem oraz indeksami osobowymi i spisem literatury. Źródła te powinny stać się w przyszłości przedmiotem pogłębionych analiz m. in. nad kulturotwórczą i integracyjną rolę salonu literackiego doby romantycznej i przedmarcowej na przykładzie zapomnianego salonu Rosy Marii Assing, powiązaniemi i przyjaźniami Assingów z takimi prominentnymi literatami, jak choćby Heine, Gutzkow, Chamisso, Kerner, Uhland czy Schwab, rolę i wielowymiarowymi funkcjami kolekcji i archiwów w pierwszej połowie XIX w., kulturą epistolarną i materialną epoki – przede wszystkim jednak jest ta monografia bez wątpienia nieodzowną podstawą dla pogłębionych badań nad życiem i twórczością samej autorki Rosy Marii Assing.

Część z powyższych aspektów tematyzowałem już w artykułach naukowych, które wynikały z prac nad niemieckojęzycznymi zasobami rękopiśmiennymi w Bibliotece Jagiellońskiej, w tym zwłaszcza nad spuścizną Assingów. Warto tu wymienić zwłaszcza:

- „Kultus der Erinnerung und künstlerische Geselligkeit“ : der Nachlass Rosa Maria und David Assings in der Sammlung Varnhagen : ein vorläufiger Projektbericht, w: Monika Jaglarz, Katarzyna Jaśtał (red.): Bestände der ehemaligen Preußischen Staatsbibliothek zu Berlin in der Jagiellonen Bibliothek. Forschungsstand und -perspektiven. Wien 2018, S. 293–304.
- „wir werden also Paris auf sehr verschiedene Weise verlassen“ : Reisebriefe Rosa Maria, Ottilie und Ludmilla Assings von 1835, w: Renata Dampc-Jarosz, Paweł Zarychta (red.): „... nur Frauen können Briefe schreiben“. Facetten weiblicher Briefkultur nach 1750, Frankfurt a.M. 2019, t. 1, S. 281–298.
- „Zum Nachlass Rosa Maria und David Assings in Krakau oder warum die Sammlung Varnhagen neukatalogisiert werden sollte, w: Internationales Jahrbuch der Bettina von Arnim- Gesellschaft 28/29 (2016/2017), S. 31–50. –
- »Fremde Hände werden es nicht beachten«, Der Nachlass Rosa Maria und David Assings in der Sammlung Varnhagen in den Beständen der Biblioteka Jagielloriska in Krakau – Ergebnisse einer ersten Bestandsaufnahme“, w: Jana Kittelmann (red.): „Briefnetzwerke um Hermann von Pückler-Muskau“, Dresden 2014, S. 227-236.
- „Ich würde anwesend schweigen“. Zur Poetik des Trauerbriefs nach 1800 am Beispiel der Briefe Rahel und Karl August Varnhagens an Rosa Maria und David Assing, w: Ingo Breuer, Katarzyna Jaśtał, Paweł Zarychta (red.): Gesprächsspiele & Ideenmagazine. Heinrich von Kleist und die Briefkultur um 1800, Köln / Weimar / Wien 2013, S. 297–305.
- Trostbrief/Kondolenzbrief/Trauerbrief, w: Marie Isabel Matthews-Schlinzig, Jörg Schuster, Gesa Steinbrink, Jochen Strobel (red.), Handbuch Brief: Von der frühen Neuzeit bis zur Gegenwart, Berlin/Boston 2020, S. 582–291.

Część ustaleń zaprezentowanych w powyższych artykułach znalazła swoje odzwierciedlenie we wstępie do omawianej tu edycji. Pozostałe z wymienionych zadań badawczych zamierzam realizować w obecnych i przyszłych projektach, korzystając ze zgromadzonej dotychczas wiedzy i zdobytych kompetencji. Dzieje się to już choćby teraz, jako że w ramach projektu naukowego NCN/DFG *Pisarki z kolekcji Varnhagena – listy, dzieła, relacje*, kierowanego przez prof. dr hab. Jadwigę Kitę–Huber i prof. Jörga Paulusa, opracowuję naukowo obszerną rękopiśmienną spuściznę przyjaciółki Rosy Marii Assing, Amalii Schoppe. W przygotowaniu są ponadto trzy artykuły naukowe poświęcone wybranym aspektom twórczości Rahel Levin Varnhagen, także w oparciu o rękopisy przechowywane w Krakowie. W przyszłości zamierzam ponadto intensywniej eksplorować naukowo m.in. spuściznę Ludmilly Assing, a zatem córki autorki, którą zajmowałam się dotychczas.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Kompetencje, doświadczenia i kontakty naukowe miałem okazję pogłębiać podczas pobytów stypendialnych na uczelniach niemieckich. W latach akademickim 2017/2019 przebywałem na łącznie dwunastomiesięcznym stypendium Uniwersytetu Juliusza i Maksymiliana w Würzburgu w ramach programu „Studienbörse Germanistik”. Celem pobytu były kwerendy biblioteczne, konsultacje ze specjalistami oraz prace nad wyżej omówioną monografią.

Na rok akademicki 2020/2021 także Uniwersytet Juliusza i Maksymiliana w Würzburgu przyznał mi trzymiesięczne stypendium na realizację projektu badawczego pt. *Krąg Varnhagena i romantycy szwabscy*. Stypendium to przedłużono właśnie o kolejne cztery miesiące (do wykorzystania do 2023 r.), a jego efektem będzie publikacja książkowa.

W latach 2012–2014 uczestniczyłem w trójstronnym projekcie germanistyki w Krakowie, Lipsku i Lyonie pt. *Kulturowe techniki kolekcjonerstwa w Europie od XVIII do XX w.* Efektem były dwa sympozja, podczas których wygłosiłem dwa referaty.

Od 2018 r. aktywnie uczestniczę w partnerstwie instytutów germanistycznych w Krakowie, Lipsku i Frankfurcie nad Odrą (GIP), finansowanych ze środków DAAD. W ramach tych projektów odbyły się do tej pory sympozja naukowe, szkoły letnie, cykle wykładów, realizowałem też krótkie staże naukowe w Berlinie/Frankfurcie n. O. i Lipsku. Od kilkunastu lat jestem także jedną z osób współodpowiedzialnych za współpracę naukową z Instytutem Języka i Literatury Uniwersytetu w Kolonii, której efektem były do tej pory łącznie cztery konferencje naukowe i trzy monografie zbiorowe.

Ponadto odbywałem krótkie staże i kwerendy biblioteczne m. in. w uniwersytetach i archiwach w Jenie, Lipsku, Nijmegen, Berlinie, Hamburgu, Marbach, Weimarze i Erlangen.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Obok działalności naukowej i dydaktycznej uczestniczyłem w wielu przedsięwzięciach realizowanych we współpracy z instytucjami kultury, takimi jak Instytut Goethego, Willa Decjusza, Dom Norymberski czy Austriackie Forum Kultury, których celem było popularyzowanie literatury i kultury niemieckojęzycznej w Polsce. W ramach tej współpracy prowadziłem w latach 2007–2022 spotkania autorskie m. in. z Felicitas Hoppe, Saşą Stanišiciem, Feridunem Zaimoglu, Yoko Tawadą, Olgą Grjasnową, Julią Franck, Tomem Gardim, Hansem-Peterem Kunischem, Florianem Wernerem czy Mario Kaiserem. Podkreślić chciałbym zwłaszcza zaproszenie w 2019 r. do Krakowa legend niemieckojęzycznego teatru Clausa Peymanna i Hermanna Beila. Wizytę tę, połączoną z warsztatami dla studentów, udało się zorganizować z mojej inicjatywy wspólnie z Austriackim Forum Kultury i Akademią Teatralną w Krakowie.

Istotnym osiągnięciem były także zaproszenia do Krakowa oraz organizacja spotkań i warsztatów z tłumaczami literatury niemieckojęzycznej, m. in. z Ryszardem Wojnakowskim, Małgorzatą Łukasiewicz, Sławą Lisiecką, Jackiem Stanisławem Burasem, Elżbietą Kalinowską, Tadeuszem Zatorskim, Andrzejem Kopackim i Jakubem Ekierem. Część spotkań i rozmów odbywała się przy tym w ramach cyklu *Między literaturami. Rozmowy z tłumaczami o pisarzach języka niemieckiego*, który współtworzyłem z prof. dr. hab. Piotrem de Bończa Bukowskim. Efektem tego wspólnego projektu Pracowni Translacji Instytutu Filologii Germańskiej UJ i Instytutu Goethego jest bardzo dobrze przyjęta monografia *Między literaturami*, która ukazała się w 2021 r. w Krakowie (zob. spis publikacji).

W 2021 r. wraz z tłumaczką Moniką Muskałą prezentowałem postać i dorobek Petera Handkego podczas spotkania poświęconego nobliście w Teatrze Starym w Lublinie.

W ramach wspomnianych powyżej projektów naukowych byłem także jednym z głównych organizatorów trzech wystaw w Bibliotece Jagiellońskiej, podczas których prezentowano w różnych ujęciach tematycznych bezcenne archiwalia i rękopisy, zwłaszcza epistologafię I połowy XIX w., z tzw. zbiorów berlińskich: 2011 – *Heinrich von Kleist i kultura epistolarna epoki*; 2017 – „*Pisać listy potrafią tylko kobiety*”. *Kultura epistolarna kobiet po 1750 r.*; 2021 – „*Wszystkie Pani listy...*” *Rahel Varnhagen i kolekcja*

Varnhagena. Wszystkie wystawy dokumentują opublikowane katalogi, które wyszczególniono w spisie publikacji.

Istotną składową działalność popularyzatorską jest dla mnie także publikowanie esejów recenzyjnych poświęconych literaturze niemieckojęzycznej. Ukazują się one głównie w miesięczniku *Nowe Książki*, ale i na stronach Instytutu Goethego oraz innych portali internetowych. Recenzowałem m.in. książki/polskie przekłady R. M. Rilkego, H. M. Enzensbergera, R. Menassego, B. Schlinka, J. Rotha, H. Schubert i in. (zob. spis publikacji).

Do działalności dydaktyczno-popularyzatorskiej należy także zaliczyć serię wykładów o stosunkach polsko-niemieckich, jakie prowadziłem w latach 2008–2016 dla uczestników szkół letnich organizowanych przez Polsko-Niemieckie Towarzystwo Akademickie w Krakowie. Ponadto wygłaszałem wykłady gościnne poświęcone zbiorom berlińskim, w tym spuściznie Assingów, m. in. w Domu Heinego w Hamburgu (2018), Muzeum Heinricha von Kleista we Frankfurcie nad Odrą (2019), Muzeum Hermanna von Pückler-Muskau w Branicach (2015), w Instytucie Języka i Literatury Niemieckiej Uniwersytetu w Kolonii (2018), Instytucie Germanistyki Uniwersytetu Śląskiego (2017), we Lwowie na kongresie Stowarzyszenia Germanistów Ukraińskich (2015), a także w ramach szkoły letniej Uniwersytetu w Lipsku i rodzimej Uczelni pt. *Kraków jako miejsce europejskiego dziedzictwa kultury* (2021).

W roku 2016 otrzymałem prezydencki Medal brązowy za długoletnią służbę.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

W roku 2000 ukończyłem z wyróżnieniem studia germanistyczne, składając pracę magisterską „Der Ästhetikentwurf Gotthold Ephraim Lessings in *Laokoon oder über die Grenzen der Malerei und Poesie.*”, napisaną pod kierownictwem prof. dr hab. Marii Kłańskiej. W tym samym roku rozpocząłem studia doktoranckie na Wydziale Filologicznym UJ, pozostając pod opieką naukową wspomnianej powyżej Uczony. Pracę w Uniwersytecie Jagiellońskim rozpocząłem w roku akademickim 2000/2001, prowadząc początkowo na zastępstwie zajęcia z historii literatury. Rok później zostałem wyróżniony stypendium Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej (DAAD), dzięki

któremu odbyłem na Uniwersytecie Fryderyka i Aleksandra w Erlangen i Norymberdze badania naukowe w związku z przygotowywaną rozprawą doktorską. Od roku 2003 wznowiłem pracę w UJ w charakterze asystenta. Od roku 2009 zajmuję stanowisko adiunkta bez habilitacji. Dysertację pt. „*Spott und Tadel.*” *Lessings rhetorische Strategien im antiquarischen Streit*, która spotkała się z wysokimi ocenami recenzentów, obroniłem w roku 2006. Ukazała się ona następnie w druku w prestiżowej serii Petera Langa „*Europäische Aufklärung in Literatur und Sprache*” w r. 2007. Od początku studiów doktoranckich i pracy w *Alma Mater Jagellonica* staram się aktywnie angażować w życie akademickie poprzez publikacje naukowe, uczestnictwo w projektach badawczych, organizację lub współorganizację konferencji naukowych, wygłaszanie referatów, działalność w towarzystwach naukowych, a także popularyzację wiedzy o kulturze i literaturze niemieckiego obszaru językowego. Od doktoratu opublikowałem trzy monografie, 26 artykułów naukowych, byłem współautorem trzech katalogów wystawowych, współredaktorem sześciu monografii zbiorowych, współredaktorem trzech roczników „*Czasopisma Stowarzyszenia Germanistów Polskich*”. Ponadto drukiem ukazało się kilkanaście przekładów mojego autorstwa, w tym książkowe. Miałem możliwość wygłaszać referaty na ok. 30 sympozjach i konferencjach germanistycznych m.in. w Polsce, Niemczech, Francji, Ukrainie, Czechach, Łotwie i Holandii. Tematyka referatów obejmowała m. in. twórczość niemieckich autorów doby Oświecenia, Romantyzmu oraz XX w., recepcję literatury polskiej w Niemczech i niemieckiej w Polsce, epistolografię dziewiętnastowieczną, a także teorię i praktykę przekładu literackiego. Większość wygłoszonych referatów została opublikowana. Lista ważniejszych wystąpień znajduje się w załączeniu.

Po uzyskaniu stopnia doktora miałem sposobność brać udział w międzynarodowych i krajowych projektach badawczych w charakterze kierownika bądź uczestnika:

– od 2021 r. kieruję międzynarodowym projektem „*Wszystkie Pani listy...*” *Rahel Varnhagen i kolekcja Varnhagena*, finansowanego ze środków Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki. Partnerami są Towarzystwo im. Varnhagenów z Kolonii, Uniwersytet Koloński oraz Biblioteka Jagiellońska. Efektem były konferencja i katalog wystawy, a w przygotowaniu jest monografia wieloautorska, która ukaże się w 2022/2023 r.

- W latach 2015–2022 byłem kierownikiem projektu *Spuścizna i pamięć. Strategie przekazu i utrwalania kultury w I połowie XIX w. na przykładzie archiwum R. M. i D. Assingów w zbiorach Varnhagena w Krakowie*, realizowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach programu OPUS. Jego efektem były publikacje artykułów oraz omawiana powyżej monografia.
- Od 2020 r. uczestniczę w projekcie naukowym *Pisarki z kolekcji Varnhagena - listy, dzieła, relacje*, kierowanym przez prof. dr hab. Jadwigę Kitę Huber i prof. Jörga Paulusa, a finansowanym przez NCN oraz DFG w ramach programu Beethoven Classic. Opracowuję w ramach tego projektu naukowo rękopiśmienną spuściznę Amalii Schoppe.
- W latach 2012–2014 uczestniczyłem w trójstronnym projekcie germanistyk w Krakowie, Lipsku i Lyonie pt. *Kulturowe techniki kolekcjonerstwa w Europie od XVIII do XX w.* Efektem były dwa sympozja, podczas których wygłosiłem dwa referaty.
- W latach 2010–2013 współkierowałem wraz z prof. dr hab. Katarzyną Jaśtal (IFG UJ) i dr. Ingiem Breuerem (Uniwersytet w Kolonii) międzynarodowym projektem naukowym z okazji 200. rocznicy śmierci Heinricha von Kleista pt. *Kleist i kultura epistolarna epoki*. Efektami były wystawa rękopisów poety w Bibliotece Jagiellońskiej, konferencja naukowa oraz druk katalogu wystawy i monografii wieloautorskiej.
- w latach 2006–2009 byłem członkiem zespołu prof. dr hab. Marii Kłańskiej w ramach realizowanego przez nią projektu badawczego *Biblia i literatura niemieckojęzyczna*, finansowanego ze środków Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Efektem projektu były dwie monografie wieloautorskie oraz konferencja naukowa.

Jeśli chodzi o działalność dydaktyczną, prowadziłem do tej pory w IFG UJ zajęcia m. in. w bloku humanistycznym Szkoły Doktorskiej UJ, kursy z historii literatury niemieckojęzycznej, teorii literatury i wstępu do literaturoznawstwa, opcje dot. teatru, liryki i epiki niemieckojęzycznej oraz kilkakrotnie seminaria magisterskie z zakresu literaturoznawstwa i przekładoznawstwa. Istotnym obszarem były w ostatnich latach także zajęcia z teorii przekładu, tłumaczeń ustnych (konsekwentnych i symultanicznych) oraz przekładu wspieranego komputerowo. Zajęcia te prowadzę także obecnie. Jestem promotorem pomocniczym dr hab. Magdaleny Sitarz, prof. UJ, w przewodzie doktorskim mgr. Adama Sosnowskiego.

Jako główny organizator lub współorganizator miałem także możliwość pracy przy następujących międzynarodowych konferencjach naukowych: w 2008 r. *Bibel und*

Literatur (Kraków, IFG UJ), w 2011 r. *Kleist und die Briefkultur seiner Zeit*, w latach 2013 (Kraków), 2014 (Rzeszów), 2015 (Warszawa) trzy kolejne doroczne konferencje Stowarzyszenia Germanistów Polskich, w 2016 r. *Odyseen des Humanen* (Kraków), w roku 2017 „... nur Frauen können Briefe schreiben”. *Weibliche Briefkultur nach 1750* (Kraków), a w 2021 „All Ihre Briefe”. *Rahel Varnhagen und die Varnhagen-Sammlung*.

W ostatnich latach moja działalność naukowa i publikacyjna koncentruje się wokół epistolografii niemieckojęzycznej przechowywanej w tzw. zbiorach berlińskich w Krakowie, szczególnie wokół spuścizny R. M. i D. Assingów, będącej przedmiotem przedłożonej właśnie monografii. W ramach realizacji tego i wcześniejszych projektów nabyłem kompetencje w zakresie paleografii niemieckiej, zwłaszcza w odczytywaniu, transkrypcji i edycji epistolografii niemieckojęzycznej z XIX w. Kompetencje te zamierzam wykorzystywać także w przyszłości w ramach kolejnych działań i projektów naukowych.

Kraków, 12.04.2022

P. Long